

LO ROSER DEL TRIAY

«Qui pogués trovar marit.»

Y donchs, Mianja! ¿Que no hi aneu á roser?

—¡Jo ray, ja só triada! Vos, cóncó revellit, hi hauríau d' anar.—

Aixís parlavan l' últim dilluns en *Cartrutxo* y la dona de en *Brinch de safrá*, al cantó del carrer de Santa Pau mentres passavan per llur costat una toya de donzellas olotinas rojas y xamosas com un pom de clavells brodats de rosada, ab uns ulls que deyan «estímam» y una boqueta com niu de petons.

Totas se 'n anavan al Triay, rihent, contentas, desitjant trovarhi un promés que las fes felissas, puig aquest roser es lo més transcendental de tots los demés per las noyas que encara tenen lo cor pera llogar.

Segons costum, tots los fadrins van allá pera triar promesa (los que no 'n tenen) y es sabut, y diuhen provat, que la noya que per lo roser del Triay trova estimador, al cap del any ja es casada y per aixó 'n diuhen lo del Triay, per aixó hi van totas, puig encara que 's desfán en cent penjaments contra 'ls homes, lo que volen es trovarne un pera deixar la mo-

notonía y no quedarse pera vestir sants y posar arrecadas á la Puríssima, una distracció de las que no 's poden aparellar.

Y cada any se veu concorredíssim, sempre de fesomías novas, caras que no hi havían estat may, noyas que esperan, las que pujan de primera volada... y van á provar fortuna; la major part guanyanthi un desengany: altrás que ja hi havían estat y encara tenen confiansa; unas que no esperan res, y... pocas que contemplan aquell lloch ab certa delícia recordant anys passats y sobretot aquell en que quedaren presoneras ab gust dins las telas finas del amor que las amoixá una temporada com un pardalet esgarriat y després ab travessura las lligá en sant matrimoni ab l'home que las hi feu bategar lo cor ab aquell ensurt agradable y deleytós.

Lo punt no pot ser millor; á un quart y mitj d'Olot. S'hi va per una magnífica carretera. Sortint de la vila per lo carrer de Santa Pau, se passa 'l Plá de Llachs y la vista cansada y entumida per las boyras del hivern, débil pels dejunis, balva encara del fret, sentint ja las primeras alenadas de la jova naturalesa que explota ab los botons del lilá, se bada ab gust y al sortir d'Olot contempla riallera lo grandió y fresch panorama que s'estén devant y ab delícia 's passeja per los camps de blat verts, d'un vert de primavera, clar, lluminós; baixa á las voras del Fluviá llavors teixidas ab margaridetas y cap-grochs, y esquitlla muntanya amunt de Batet sempre hermosa, de gran silueta, rica en detall, potentia en color, y va passant la vista enllá, fins á Finestras que 's veu lluny tapat casi per Pujou, la més aprop, y segueix tota la tirallonlla del Corp fins á Santa Magdalena hont tanca 'l gran tros de terra que amunt al Triay se veu y que 'l forman l'encantador plá de las Déus, l'accidentat Malatasquer, ab sas vinyas y fruyterars, ab sos turons y casetas, ab sos bosquets y pedruscalls, tot un pessebre que porta per bombolinas un cel blau y rialler com la primavera, fresch com l'Abril. Y un segueix, va caminant, y á cada pas descobreix novas bellesas, nous encants en la naturalesa, y 'l panorama 's va reduhint com si un entrés en un carreró sens sortida arribant al Triay hont tot li queda tapat per Pujou, la montanya més llerja de forma y color que s'ha vist al mon. Pero la vista rellisca pels costats y llavors veu l'apoteosis de la excursió. Un contempla ab gust la terra, un tros de mon ple d'ayre, de vida, de color. Un

cuadro, una obra maravillosa. Una pinzellada de color moradench dibuixa de cap á cap lo Canigó que surt darrera las montanyas de Camprodón, Puig de Bassegoda, Mare de Deu del mont, que serveixen de fons á las de Sant Miquel, Coll de Canas, Sant Andreu, Garrinada y Aygua Negra, demunt de las que s' hi destaca 'l Montssacopa y després la vila que, com Santa Clara, 's recolza als peus del Serafi d' Asis y estén sos brassos cap á Montoliuet pera assaborir un instant no més las amargors de la oració al Hort y cap á Batet, semblant vulgui remontarse fins al trono de la Santíssima Trinitat, agnollada en la fértil plana que s' acosta cap al Triay. Al contemplar tanta bellesa un pensa, admira y creu aquell cuadro un tros de tela arrencat de la gran obra del Univers que pera pintarlo no 's pot ser home, sino Deu.

Y 'l Triay es ple á vessar; aquell plá pedregós vessa á doll animació y alegría, crits y riallas. Los joves festejan á las noyas, aquestas los afalagan y tothom viu alegre una nova vida, exuberant. Las sardanas alternan ab los *valsos* y *americanas* y las gaseosas petan, los gots dringan, y alguns menjan asseguts á terra, en grupos diferents, ben compostos, naturals.

Després, com lo dia es curt encara, l' ayre comensa á ser molest; los més sentits se retiran aviat. Encara ballan una sardana y molts son los que van seguint cap á Olot altra vegada. La major part ab las esperansas perdudas, alguna noya pensant ab uns ulls que l' han mirada molt, altres ab unas caras de matinada fresca, altres ab res, sí, ab lo roser següent, de Socarrats, en que podrán perdre una tarde més. Y al fi 's fa fosch y tots entran á Olot alegres y cansats... desitjant reposar. Las camas no hi están avesadas. Mes tart ne venen uns que tantan y al últim entra una parella: van acostats... á poch á poch, com dos colomets que s' estiman...

JOSEPH BERGA Y BOADA

VIDA

La cadena del pecat
ab l' infern l' home lligava;
Jesucrist dede la Creu
l' ha tornat dolça llassada.

En patíbul afrentós
claus horribles lo traspassan,
y sa testa vessa sanch,
d' un brot d' ars engarlanada.

Nos mira ab ulls plens d' amor
y á sa Mare 'ns don per Mare;
y al blincar lo cap morint
lo sol de vida brillava.

NARCÍS DE FONTANILLES

LO CANT DEL SOMATENT

À SA EXCELSA PATRONA LA VERGE DE MONTSERRAT.

*Del Montserrat joh Reinal
rebeu l' amor fervent,
y ensemps lo vassallatje
de vostre somatent!*

I

Al crit noble de Fe y Patria
nosiras armas alsarém,
y 'ls trofeus de las victorias
quedarán á nostres peus,
puig com tots los llors dels avis
á Vos sola los deurém.

Del Montserrat, etc.

II

Catalans, som tots fills vostres,
tots vivim d'honrós treball:
protegíunos, Moreneta,
dau esforços á nostre bras
per guanyar lo pa de casa,
per salvar las nostras llars.

Del Montserrat, etc.

III

Nostre clar y dols llenguatge
jamay sia profanat;
per dissort, si una blasfemia
d'algun llabi relliscás,
¡visca Deu! que se 'ns allunye;
fora llenguas infernals!

Del Montserrat, etc.

IV

Guardarém la fe dels avis,
lo cor net, alsat lo front,
cumplint sempre sens vergonya
los preceptes del Senyor;
sants preceptes qu'ennobliren
en temps vell nostra regió.

Del Montserrat, etc.

V

A la llum de la celistia
vetllarém servant la pau,
y als que intenten pertorbarla
pla 'ls farém girar lo pas
al crit nostre de defensa:
—¡Santa María y... avant!

Del Montserrat, etc.

VI

Passarém lo sant Rosari
cap al vespre, xichs y grans;
y al matí eixirém per feyna
tot cantant lo virolay,
vostre virolay, María,
que 'ns fa 'ls ulls llagrimenjar.

Del Montserrat, etc.

VII

En retorn del nostre afecte
seréu Vos nostre consol;
pels més joves de la Colla
clara Estrella de son jorn;
Far pels vells, y á nostre espona
quan morim vos tindréu tots.

Del Montserrat, etc.

SOR EULARIA ANZIZU,
Monja del R. M. de Pedralbes.

À JESÚS SACRAMENTAT

Tan bon punt sentí mon plany
de son palau feu sortida,
va venir á casa meua,
devant mon llit lo tenia.

—Jesuset, qui os ha cridat
m' obre la font d' aygua viva,
he pecat contra de Vos
y de tal be no 'n soch digna.

—Dónam, ánima, posada,
que mon Cor ton cor desitja.
—Donchs entrauhi, bon Jesús,
la vostra paraula es vida...

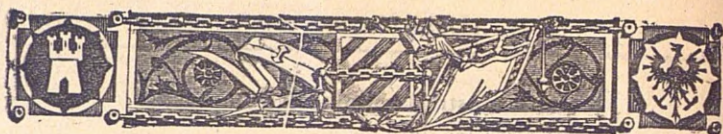
Qué me deixau per penyora
de tan honrosa visita?

—Te deixo un raig de ma llum
d' eterna sabiduría

que 't mostr' d'est mon las miserias
y del altre las delicias,
perque quan vinga la mort
la rebes ab alegría.

VICTORIA PENYA D'AMER

LO MESTRE D' AIXA

Las gavinas de la costa
no us ne darán pas resposta;
las onadas de la mar
sí que us ho podrán contar.

Mestre Pó era un mestre d' aixa
d' aquells de samarra y faixa,
que tenía, ans de dur dol,
una noya com un sol.

Mirall era de la nina
la aygua clara cristallina,
y á la nina duya amor
lo colrat fadrí major.

Una quilla enquitranada
era, per negra y poblada,
cada cella del donzell;
lo seu cor ja no era d' ell.

Li tenia tot l' Agneta,
 quan va anar una corbeta
 á son pare á encarregar,
 un marí enriquit pe 'l mar.

Van deixar la nau pactada
 y una boda contractada.
 Nau y boda, fusta y cor,
 tot se va comprá á pes d' or.

Hi ha qui diu que, quan clavava,
 lo fadrí major plorava.
 Cert ó no lo seu dolor,
 may més va parlar d' amor.

Dolorit veyá á la Agneta
 y ell era, fent la corbeta,
 cap de colla dels fadrins.
 Ell hi trevallava á dins.

Entre 'l costellám de roure,
 d' hont may se solia moure,
 ell estava encarregat
 del treball del empostat.

Fins que, llesta la corbeta,
 la va aná á veure la Agneta
 ab qui la comprá á pes d' or.
 ¡Ay pobre fadrí major!

Apoyantse á l' obra morta
 la veu, com del bras la porta
 l' home qu' era 'l seu rival.
 —La nau es d' armada real.

De qui 'm serveix be 'm recordo,
 diu lo marí rich, á bordo,
 á n' al jovenet fadrí;
 digas, donchs, ¿qué vols de mí?—

—Que 'm cumpliu vostras promesas. Li
portantme á guanyá' riquesas.
Aquí á Espanya no n' hi ha prou; nos
vull aná' ab vos al mon nou.—

Y, alsant anclas la corbeta,
al marí, al jove y la Agneta,
se 'n va endur fora del port.
Mestre Pó va arrencá' un plor.

La filla que tant aymava...
lo fadrí que l' ajudava...
tot, anánsen mar endins,
lo deixava ab sos fadrins.

La corbeta 's diu *Agneta*;
lo ferrer de la corbeta
li va du un compte de claus.
—¿Qué voléu? Ja estém en paus.

—No son aquells, son uns altres
que no 'ls várem fer nosaltres;
los va fe' á casa un fadrí
sense dirmen res á mí.

Son més groixuts de la punta
y més prims cap allá hont munta
á fer la cavota 'l clau.
—¡Y així 's va clavar la nau!...

—Lo fadrí que 'ls va fer, ara
se 'n ha confessat, y encara,
si voléu, crech que no es mort.—
Ho era ja per mala sort.

.

Van fer anys, passant los días.
Los vells tots tenen follías,
y mestre Pó, vell y sol,
fa vint anys que porta dol.

¿Per qué veu dalt la corbeta
al fadrí, al gendre y la Agneta?
¿Per qué veu en la mar Gran
una nau que 's va enfonzant?

¿Per qué plora y va á la platxa?
¿Per qué, de l' oreig la ratxa,
diu que 'ls ays li porta allí
de gendre, filla y fadrí?

Las gavinas de la costa
no us ne darán pas resposta;
las onadas de la mar
sí que us ho podrán contar.

FRÉDÉRIC SOLER

IDILI

Estém en dematí de Primavera;
la plana ja florida
somriu jun maig es cada brot! La vida
per tot va despertantse; en la ribera
los sálzers y 'ls pollanchs arreu decantan
sa verda cabellera
ahont los rossinyols sos amors cantan.

Entre un camp d' olivers, endormiscada,
com aucella cansada
que s' abscondeix del esparver, s' ovira
una caseta blanca, qual porxada
oberta ja, apar un ull que mira
la sortida del sol; entorn respira
tot pau, goig y alegría;
que es un trosset de cel tothom diría
la casa de Joseph y de María.

Es ell un home fet, de cara amable,
robust com la roureda
bátuda en vá per tramontana freda;

y ella sembla talment una fadrina
ab son mirar afable,
sa cara blanca y fina,
com privada de sol la clavellina.

Un nen ab caparró tot ple de rissos
que al sol avergonyeixen,
es lo tresor que sols los fá felissos;
per ell de goig glateixen
guanyantse 'l pá honrat com Deu nos mana,
y per aquells voltants, si algú 'l demana
li diu tothom ab cara d' alegría:
—Es l' ángel de Joseph y de María.—

Menttes Joseph la fusta riboteja,
María, com muller ben endressada,
tot ho arregla y neteja,
y 'l bon Jesús per no está en vá, darrera
de l' un y l' altre corra;
semblant á un rajolím d' aygua gemada
que en mitj dels jonchs s' escorra.

La mare se 'l contempla falaguera
y á Joseph fins li cau dels dits la serra,
y mirantse tots dos ab riallera
cara, diuhen:—La terra
no es prou gran perque hi cápia la alegría
de Joseph y María.—

Al ser cap-vespre, quan la terra tota
s' endola d' entristida
per l' aspra despedida
de son company que en l' Occident s' acota,
Joseph deixa la feyna y seu dessota
lo porxo que una verda parra ombreja,
mentres María cania
y á son fill bressoleja,
y encesa en sant amor lo petoneja
enviantlo á Joseph, al qual encanta
tant Jesús, que fentli un petó, á María

satisfet lo retorna;
pro ella, alegre, fent lo mateix li torna;
y aixís mentre es de día
van fent lo bon Joseph y la María.

Tota la gent de la encontrada aquella
diu que jamay ha vist altra parella
que fos com ells felissa,
y 'ls comparava, ab sa ingénua senzillesa,
als rossinyols que dintre la bardissa
tothora están cantant plens de tendresa,
d' amor y d' alegría
com Joseph y María.

N. FONT y SAGUÉ

LO CEGO

APA, xicot, demana forsa, seguéixlos bon rato, busca 'ls que conversin.

—Si sempre que demano paréu de tocar. Devegadas toquéu y toquéu, y no passa ningú.

—Tú que jugas, y ab las tevas distraccions algun dia 'm malmeterán. Ahir mateix, sort d' aquella noya que 'm va fer apartar; totseguit vaig sentir lo trepitx de cavalls y rodas.

—Hauriau de cambiar de tonada. Potser faríam més.

—Alashoras los de las setmanas se creurán que soch un altre y no 't darían res; toco lo mateix porque 'm conegan. ¿Quin barri toca avuy?

—¿Que no sabéu que som divendres?...—

Sortiren lo cego y 'l noy á fer la plega. Havía eixit lo sol per tothom menos per ell que sols lo coneixía per la escalfor y de sentirne parlar. Sempre li era de nit; fosca sens estrelles, distingintla del dia per la quietut. ¡Pobre cego! Nasqué per viure en tenebras y per refiarse no més que de la caritat. ¡Quántas vegadas no podía dinar per la indiferencia d' quells á qui 'l noy demanava! Menjava per la casualitat ó per la constancia del xicot.

—¡Baixéu de la acera!—

Y 'l pobre ceguet anava tocant, lo noy jugava y de tant en

tant li cridava: «dreta, esquerra». Lo cego seguía caminant poch á poch.

—¡Malviatje... quín cop més fort m' he donat al bras! Aixís se tornés tot fosc. Tal volta la gent aniria més en compte. Xicot... xicot...

—¿Qué teniu?

—¿Per qué no m' avisas? ¿Que no ho veyas que hi havia una porta mitj oberta?

—Plegava.

—¿Quánt has fet?

—En tot lo carrer tres quartos.

—Apa, que ve gent. Seguéixlos forsa.—

Y 'l xicot, enlloch de demanar caritat, jugava. La gent passava; lo cego no podia aguantar lo bras de tant fer anar l' arquet. ¡Quina angoixa tenia quan era prop de mitj dia y 'ls quartos no arribaven pel dinar! Malehia 'l seu estat, desitjant morir-se. ¡Per lo que hi feya en aquest mon!

Los seus primers esglays foren quan li digueren que la terra tenia colors, que 'l sol lluhia, que podia véures enllá lluny, fins que la vista deya prou, que la mar cambiava de tons segons la trasmudació del cel. Sos primers anys foren terribles. Un desitj impertinent de veure li feya llessar un plor darrera l' altre. Aquellas formas imaginarias may foren una realitat visible.

Tot fou passatger fins que perdé á sa mare. Sols la sentí y la besá, recordant sempre la fredor de sa cara y l' entercament de sas mans. Morí la dona que parlava, sens haver conegut las carinyosas miradas d' una mare.

Alashoras conegué 'l modo de viure per son compte.

• • • • •
Tocava sens parar. Lo desvari de la debilitat li creixia, quan de cop topá ab un carro.

—Vina, xicot. ¿Ahont t' has ficat? Respón. Veyas qué tinch al front. ¿Qu' es sanch aixó que 'm raja cara avall?—

Lo xicot no responia; s' havia entretingut massa y s' havían perdut.

—¡Respón com mil dimonis!...—

Comensa á caminar sens sapiguer ahont anava. Havía perdut l' esma. Ciutat endintre, s' anava embolicant seguint carrers y passeigs, sempre entre tenebras.

Totjust apuntava 'l dia. Los fanals dels carrers llensavan una llum groga, esmortuhida per la claror de l' auba. Los carros que portan verdura al mercat, com professó estranya, anavan passant. La gent caminava depressa per no perdre la missa ó per no fer tart al carril, ensemps qu' homes ab botas altas fins als genolls, portant la pala al coll y la llanterna á la má, s' acostavan á la vora d' un foch que llensava un fum blau recargolantse entre 'ls arbres.

Al mitj un munt de pedras, ab un pal que sostenía un fanalet petit y entelat. Mes enllá tres pals, units per un mateix cap, aguantavan una corriola de la que penjava una corda amagantse dins de terra, cercant lo pou tot un fanguer negre voltat de galledas.

Tots s' asseyan entorn del foch, disfumentse 'l fum segons la direcció del vent.

Aquell aspecte de gent feya imaginar quelcóm de misteri, lo cel s' enverdia, 'l mohiment anava creixent. Totduna s' alsan los homes, los uns ab cabassos al coll, los altres ab picots á l' espatlla. Se posaren á remoure terra. Un d' ells estira la corda y, vejent que li costa, diu: «qué diantre ho fa que no vol corre? Clava estrevada forta y segueix tota de cop sentintse un soroll estrany dins 'l fosso...

—Reyna Santíssima!—cridá tot esferehit.—Veniu, veniu á veure qué hi ha aquí dins!—

Tots deixan las eynas y s' hi acostan. Arrían una llanterna y veuhen la desgracia.

¡Pobre infelís!

JULI VALLMITJANA

DIUMENGE DE RAMS

Avuy, al veure la Iglesia materialment plena de palmas, palmóns, rams d'olivera y llor, he pensat una volta més en mos dolsos y tendres jorns d'infantesa.

Quína alegríá se mostrava en totas las caras de nens y nenas! Quína satisfacció més xamosa despertava en mí son entussiasme! Com estrenyían entre llurs manetas rosadas aquell objectes de sas ilusions y bells idilis riallers, plens de llassos, flors, dolsos y confituras! Que engalladas y cofoyas anavan las nenas ab llurs vestits nous y flamants! Que deixondits, complascents y bellugadissos los noys! Que alegres y satisfets llurs pares y mares!...

Llavors he sentit la volada de ma ignocencia passar per sobre meu ben esquerpa, y he pensat una volta més en lo molt que havia perdut pera esser felís snbre la terra...

Llavors he meditat un instant y he vist passar per devant meu l' Home-Deu muntat en la mansoya burra fent sa entrada á Jerusalém; l' he vist esser rebut ab rissadas palmas per un poble que l' aclamava frenétich y delirant als crits de ¡Hossanna! en sa triomfal carrera..... aquell mateix poble que cinch dias després manava á grans veus á Pons-Pilat que

crucifiqués á aquell just, lo Deu que 'ls redimía, y á aquest després d' esser crudelment flagellat y coronat d' espinas, marxar entremitj d' inhumans sayóns camí del Calvari pera morir allí clavat en una creu entremitj de dos lladres y avans d' espirar perdonar als que 'l matavan en la més sublim caritat y... Y m' he dit!... ¡Oh vella humanitat!... ¡Oh poble!... Sempre á través dels sigles has estat lo mateix; joguina de tas follas passions... Tú fás y desfás tos ídols; tú compres y vens ta dignitat; tú crucificas las ideas salvadoras; tú, lo mateix t' encarnas en ellas que las rebutxas; tú ets lo gran assessor de tú mateix. .

Quan fins sacrificares ton Deu, ¡qué no has de fer ab los homes y las cosas!... ¡Criatura, més que criatura!... ¡Quánt será que sías home fet!...

Mirém lo mon, y sempre y per tot veurém la tremenda y horripilant consumació de sa xorca y nefasta obra esgarri-fosa.

EMILI PASCUAL Y AMIGÓ

L' ÉXIT D' ISRAEL

Potentia nau qu' empeny lo vent d' Europa,
banyant, com cisne al sol, son coll de ferro,
llisca pel bras de mar que du al Atlántich
lo vell Mediterrá. L' estre del home
allí solcá la roca ab rella santa,
allá hont passá Israel, del cativeri
portat per Jehová a n' al desert lliure.
—¡Aquest es lo Mar Roig!—lo contramestre
diu, tot llevantse la daurada gorra,
als joves mariners que li fan roillo.
—Aquest es lo Mar Roig hont l' ayre crema,
com quan l' alé de Déu, batent sas onas,
l' esbadellá en bullenta catarata
sobre de Faraó y sobre sas turbas,
carro y cavall y cavaller alhora
colgant en lo misteri de las ayguas.
Fills meus, obíu la miraclosa gesta
del mar sagrat.

—

Allá hont lo Nil serpeja
regant las valls de la cadena líbica,

vivía sota 'l jou crudel d' Egipte,
servant fidel las divinals promesas,
la rassa de Jacob, innumerable
com los remats d' Abraham á Cananea,
com l' abundó de gra á Messopotamia;
lo poble, que de Deu lo cor tenía,
perque al Deu sol y verdadé' adorava.

Y Deu, que ab Abraham feu l' Aliansa
de dá' als fills de sos fills nacions y pobles
que brillin sobre 'ls pobles de la terra,
y vinga de llur sanch dels reys l' estirpa,
y sia de son nom tota alta gloria,
li vol tornar la llibertat perduda
y durlo als alts destins de son pervindre.

Crida á Moisés, son fael servent, y díuli:
—Ves de part meva al Faraó á pregarli
que deixi á Israel sortir, per oferirme
allá en l' ample desert sos sacrificis.
Si 't diu, com te dirá, que no 'm vol creure,
mon bras irat espantarà la terra,
plagas horribles desnossant l' Egipte.
Encara hi tornarás més d' una volta,
sufrint l' aspre llambrech de sa superbia,
fins que l' espectre de la mort, gelantli
son cor de pare, ab un rampell vos llensi,
cobart y rencorós, de son reyalme.—

Y fou aixís com lo Senyor ho deya:
Prou colps li repetiren sa comandant
Moisés y Aaron al príncep dels egipcis.
Com si de fret basalt tingués lo rostre
y son cor de gránit com las gegantas
estátuas del inmens palau de Memfis,
ab gest altiu se 'ls treya de la vora,
com cans que ab una cossa un se 'ls aparta.

Y plogueren arreu per tot l' Egipte,
eixint dels uns los altres, rigurosos

flagells que 'ls cors més braus esborronaren;
 com llamps que 'l puny llensava del Altíssim
 drets á atuhirho tot, homes y bestias;
 corrent sos horitzons torbs espantosos;
 brotant l' aygua dels rius ab sanch vermella;
 farcint las planas d' afarams inmundas,
 y la claror del sol llevant als días.

Tot era espant en l' aturdida terra
 pel terch orgull de son senyor dampnada:
 glassava al poble la fredat del cástich,
 tement supersticiós fins l' arrambarse
 als aborrits hebreus que lluny voldria.

—
 Una entrada de fosch, lo Faraó torna
 de la riba del Nil fresca y placívola,
 seguit dels sacerdots y dels oeris,
 quan, sobre la ciutat, lo cel d' Egipte,
 aquell hermós cel blau sense parella,
 vingueren á enllorar sombras extranyas,
 com fantasmas gegants que 'l cel congría
 onejant per l' espay vestas inmensas.
 Y, en mitj de la foscó que l' ayre engola,
 pogué adonars' del rey l' ullada térbola
 que anava devant d' ells una figura,
 com ángel vaporós de blanch ropatge,
 batent l' ala lleugera en lo silenci,
 brandant sa dreta espurnejant espasa
 y fent com ell de son palau la via.
 Passa 'l llindar de sos espessos porxos,
 s' endinsa en lo casal instantis terribles,
 y 's torna veure la sinistra sombra
 passar volant, tot degotantli 'l glavi,

Corprés lo rey d' una congoixa fera,
 fa enllá 'l mantell que son enuig destorba,
 repta ab sos punys al negre cel que calla
 y crida ab veu que 'l coll robust li núa:
 —¿Hont ets, oh tu, Amonrá, que aixís me deixas?

Potser lo Deu ignot que als hebreus guarda
se riu de ton poder per atuhirme
y sota dels peus d' ells posar l' imperi?
Mos sacerdots, diguéume: quin nom mágich
los deus majors han dibuixat als astres
que aixís mas glórias y mon ceptre engruna?—
Doblan los sacerdots sos fronts á terra
y esqueixan ab las mans lo lli finíssim
que de sos pits lo tremolor amaga,
La llenga per parlar se 'ls enfarfega,
y entorn del rey no més se sent com drincan
los nusos cers qu' empunyan los oeris.

Lo sanguinós esguart arreu passeja,
com si manés á l' ombra silenciosa
que 'l deslliurés del fret d' eixa obehina.
Y l' ombra de la nit, tranquila y muda,
aixeca devant d' ell las formas negres
del ciclópich palau. Y res li diuhen
los blochs macissos del talús altíssim
que no 'n te una montanya per bastirlo.
Res diuhen las feixugas columnadas
de capitells estranys, un dibuix totas
mapant sa dinastía ab altas fetas.
Res diuhen las fileras honorables
que 's perden en las llargas galerías
d' esfinges inmortals. Faraons gloriosos
que son amarch neguit poch los deixonda,
ni 'ls brassos de granit tantsols aixecan
de sobre sos genolls... Fins ni 's belluga
lo sauri gegantesch dins sa piscina,
riquíssim vas de pórfit, historiada
com á la magestat del Nil pertoca.
Res més se sent que l' aleteig y 'ls xiscles
de las porugas ibis, que 's despertan
ab los xiulets del vent, y 'l coll estiran,
y dels forats hont eran ajocadas
per entre 'l cornisám, lleugeras, fugen.

Per fí acota la testa y puja al atri,

sentintse al pit la mort. Massa endevina
que son eixos gemechs que arriban débils
als esverats sentits. Del gineceum
furiós empeny las portas d' or y cedre...
y 's queda inmóvil com los deus de bronze
qu' entre esculpit ramatge allí l' esperan,
trobant extés al llit, ert y cadavre,
son primogénit fill, l' hereu d' egipte.

Donas hermosas, de divinas formas,
los ulls de foch que aviva l' antimoni
pintant l' arch admirable de sas cellas
negats ab plors abaixan; rebatentse
á entortolligá 'ls peus, ab los seus brassos,
de son senyor; y esquinsan lo vel feble
que 'l tors alabastrí transparentava;
y 'ls cauhen, ó s' arrencan en sa angunia,
anells d' insectes d' or, randas de perlas,
escorsonets de mallas diamantinas
y una flayrosa pluja d' esfulladas
coronas de sos fronts, de nepta y lotus.

La porta 's torna á obrí', y magestuós entra,
com si ningú guardés ja lo vestíbul,
la má al costat á tall de reverencia,
lo blanch mantel deixant brillar son rostre
exornat de cabells com neu blanquíssims,
y l' ull seré posat sobre 'l front lívit
del gran Faraó, Moisés, que á captar torna
en nom de Deu un éxit per son poble.
—¡Oh, vésten, ves, ab tota aqueixa rassa
que no vull veure més!—ab udols crida,
com si tingués devant á la conciencia.
—¡Fugiume d' aquí prop, téttrichs espectres!
que 'l sol del dematí no us trobi á Egipte!

Un dia y altre dia 'l sol s' aixeca
vermell, encés, inflamador dels ayres
qu' esbullan las arenas escaldadas

pels àmbits del desert; y cada dia
desfà sos raigs de foch lo blavós núvol
de la mirra y l' encens dels sacrificis
que á Adonái ofereix Israel lliure,
plegant las tendas de la nit á l' hora
de rependre 'l camí del romiatge.
Y pels amples sorrals, que 'ls peus s' hi creman,
las grenyerás recuytas de las rocas,
los fondos de las valls sembrats de códols
y las carenas de las serras líbicas
una broma del cel rosa lleugera.
Inmensa multitud seguint son rastre,
una rierada sense fi ni terme,
bellugadissa alegre y remorosa...
Es Israel que passa. 'Ls dromedaris
portan en l' alta sella 'ls vellets trémols,
á las donzellas y 'ls infants anyívols.
Delitosa prop d' ells camina ab ayre
la més robusta gent, y 'ls homs de guerra,
la llansa á las espatllas y 'l pas bélich,
segueix darrera l' host esvalotada
dels espessos remats que 'ls llarchs gayatos
dels ágils rabadans á solch mantenen.

La misteriosa llum que 'l camí afressa
del poble hebreu á la perduda patria
l' ha dut, de Phihahiroth en las planuras,
á las voras del mar un dols capvespre.
Al so de panderetas y salteris
cantava amors la jovenalla ardida,
mentres uns alsan perxas per sas tendas
y cuytan altres á amani 'l recapte.
Qui cerca per las bestias la pastura,
qui l' ayga dolsa als més cansats servia;
y sobre fina sorra y banchs de líquen
la multitud s' hi apila en amplas collas,
omplint los ayres de remors confosas,
cubrint, lluny com la vista, aquella platja,
com un boscatge d' onejants palmeras
que 'l vent fes ajupir sos plomays flonjos.

Ja puntejava en l'horitzó 'l nou dia
 quan tot lo campament corregué llesta
 la nova malastruga que 'ls cors sobta,
 cuydant aturdí 'l cel los crits y llágrimas.
 Feréstech temporal que 'ls llamps afúan
 no espanta á la quintana ans d' assolirla,
 ab l' espetech creixent de trons y pedra,
 com tapa 'ls esperits, la sanch glassantli,
 á l' host que Moisés guía 'l terratrémol,
 inesperat, horrible, que s' aixeca
 enllá de la planura, com brams hórrits
 del bullent Simotín que 'ls deserts torra,
 sentint sota sos peus cruixir la terra
 com si debategués per mitipartirse.
 Ja 's mostra als ulls la galopant falange
 que, alsant nuvols de pols, la plana copsa,
 y arriba al campament ab llum de l' alba
 del elm y l' escut d' or la lluhidera
 del alt capdill que munta 'l primer carro;
 la serp divina 's dobla entre sos polsos,
 lo cocodril sagrat son pit ampara.

Ab un desmay de mort son nom murmura
 la multitud.—¡Es ell! Faraó!—L' Egipte,
 que, penedit de l' hora d' engegarlos,
 de tants milers d' esclaus las aspras feynas
 fretura, y son exércit los aborda,
 y sos carros de guerra, que comanda
 lo mateix príncep á qui afolla l' odi;
 jurant per sos temuts deus del Amentí
 fer micas dels hebreus, ó rossegarlos
 á son penat trevall, altra vegada,
 de coure 'ls forts mahons pera sos temples,
 y de trencá' en las xafagosas rocas
 lo granit y 'l basalt per sas esfinjes,
 sos obelischs eterns y sos sepulcres.
 L' espant y la sorpresa y lo desordre
 dels capitosts hebreus l' ardiment lligan,
 y van d' assí y d' allá, á pilons las turbas,
 cridant, plorant y removenise inquietas.

Los homes de més pit fan vans esforços
per heure una estratègica sortida;
y assí troban lo mar y allà l' onada,
que arriba per moments, ampla, bullenta,
prenyada de la mort, de l' host egípcia.
Las donas estrenyent sas criaturas,
las verges, esbullant sas cabelleras,
esqueixan sos vestits, llensan sas joyas,
y claman senglotant y esferehidas,
inconscients los cors de sas blasfèmias,
en contra de Moisés, perquè 'ls hi duya
á n' aquell lloch de perdició tan certa:
qu' era millor l' esclavitut y viure,
que veure aquí sos fills occir lo ferrol...
Moisés, en tant, en un recó de platja,
pensívol y callat, l' oració ardenta
de sa fe viva al Senyor Deu tributa,
y, com criat fidel que al amo espera,
sent impassible las tremendas iras
que roncan al vol seu.

Jehová li parla.

Son cor, que l' ha sentit, humil l' adora:
ab pas tranquil y 'ls ulls al cel camina;
se 'n vé fins hont l' escuma sos peus besa,
y extén son báculo sant sobre de l' ayga.

Y, tan bon punt lo vell ha alsat los brassos,
brusca ratxada, que 'l llevant l' envía,
fa tremolá 'l desert. Tronant pe s ayres,
arrebassantho tot sobre la terra,
las tendas d' Israel volant com plomas
y al Faraó sobtantlo l' embransida,
lo vent que arriba ab una forsa insólita,
com si lo blau del cel caygués á trossos,
cap á la mar se tira, y s' hi revolca,
ab espantós dalit batent las ayguas.
Aixís l' alé gegant d' un vol de monstres,
remolinant al mar y alsapremantlo,
espargiría las bullentas onas.
S' alsan enerissadas y á rengleras,

giravoliant amunt, mánegas d' aygua,
enormes, espantables, bramadoras,
y fugen, cargolantse com serps bojas
que 'l torb revent encalsa y fujeteja.
Y, l' una eixint de l' altra, deixant buydas
las concas amagadas del abisme,
badan arreu cent xucladors fondíssims.
Y en rápit moviment sas amplas rodas,
gratant al fons, sos cercles més aixamplan,
llensant, entre argentins ruixats d' esquitxos,
dels blaus cetacis las inertas massas.
Y 's fonen tots en una boca sola
que va allargant per punts los amples llavis,
hont se revolcan los llevants furiosos,
deixant las gorgas de la mar aixutas.
Y, apilonant onadas sobre onadas,
pujant l' escuma al cel ab fer estrépit,
la mole de la mar s' es mitj partida,
y, als dos costats las ayguas arrambadas,
una arenosa platja queda oberta.

Y 'l vent calla llavors en la fondària,
com si per servir drets los márgens líquits,
sas forsas retorsant, quedés inmovil,
deixant no més al cim jagá' ab las onas
del seu cansat alé batechs frissosos.

Pel corriol espléndit de las ayguas
Moisés se n' es entrat; y tot lo poble,
alsat de cor á Deu, segueix sos passos
en llarga professó que allá hi camina,
com entre valls floridas, ben segura.
Rumboyadas de gent, hont tothom calla,
depressa van passant, y 'ls camells dócils,
com los esberats braus, y 'ls anyells mansos,
sentint una poruga esgarrifansa,
botan revents, com los pastors que 'ls menan.

Las tribus y 'ls remats, los vells y 'ls joves
en horas breus al altre cap arriban

del admirable estret; mentre espurneja,
magnífica y potent, brillant pels ayres
y 'l cor meravellant als nats dels homes,
del Deu Criador la lluminosa estela.

En tant, del rey egipci 'ls cavalls rápits
arriban, amarats de sanch y escuma,
devant de l'espantosa nuvolada
dels seus carros armats que sotraquejan,
com tro feréstech, l'espantada terra.
Darrera dels hebreus, soltas las bridas,
com gos de cassa que segueix un rastre,
salta las fitas que la mar detenen,
cridant als nobles oeris porque tardan
á n' aquell coll d' onadas á rebátres.
En va 'ls corcers, qu' instint millor los guía,
aturan son galop, y 'ls caps adressan,
renillan, y tremolan, y reculan;
qu' enceta sos costats la crudel talla,
y 's llensan desbocats ahont vol l' auriga.

Y com una llopada famolenca
que ab la farúm de carn saltant ribastos
pels fondos xaragays se tira folla,
darrera d' ell, cruixint bronzes y ferros,
siscents colrats guerrers, ab siscentos carros,
á dins s' abocan, entre crits salvatjes.
Y llarch estol de cavallers darrera
de la rodada massa se 'n venía,
desbocats escuadrons, que ni las ratxas
may han passat del huracá ab més fúria.
Y mils d' infants després. Y aquell exércit,
que del Eufrates als deserts de Libia
als peus de Faraó ha menat cent pobles,
á dins del call del mar tot ell s' amaga.
Y 'ls fills del Nil, d' oberta fesomía,
la rassa escardalena de l' Arabia,
l' etiop atlétich de pahorós viatge,

barrejan ab estrépit y cridória
 llur crit de guerra ab lo renill dels poltros,
 y 'l drinch de sos escuts y sas ballestas,
 sas masses y sas llansas y alfanchs corvos
 ab l' espignet de sos clarins y caixas.

Mes sobte torna 'l vent sobre las onas
 de dalt del mar á rebullí' en tempesta;
 y cauhen de sas voras las escumas
 en pluja extranya á sobre d'ls egipcis,
 com quan las flors d' una alta margenada
 devallan voleyant al fons dels xórrechs,
 Després una ona qu' altra avall se tomba...
 y en un terrible instant, sens revenirse
 del fret d' eixa rosada sos fronts cálits,
 sobre ells, com un sudari inmens s' aclofan
 las líquidas montanyas, fent al caure,
 com si 'ls turons del Atlas s' estimbessen,
 sorolls d' un cataclisme de la terra!

Després mortal silenci: sobre l' aygua,
 de l' host de Faraó ampla sepultura,
 los tebis vents que jagan ab las onas
 s' enduyan al desert l' eco dolcíssim
 dels cántichs de Moisés, qu' en l' altra riba
 aixeca ab Israel, ja lliure y salva,
 al Senyor Deu l' himne més gran dels sigles:
 perque «ab l' alta grandesa de sa gloria
 ha aterrat l' enemich, aniquilantlo
 lo raig de sa ira com un foch las pallas;
 y ab son alé las ayguas s' apilaren,
 y l' ona que corria s' aturava;
 y 'l mar badá en lo fondo sos abismes,
 colganthi al Faraó y á son exércit,
 carro y cavall y cavallé' enfonzanthi,
 per sa destra llensats com una pedral»

MARTÍ GÉNÍS Y AGUILAR

LO NATURALISTA

L' havia conegut de col·laborador en una «Il·lustració» que, com ell, avuy ja no existeix. Era secardí, alt, un xich carregat d' espatllas y aixut de paraulas mentres no 's tocava á sos animalets. Aquests, sols aquests ocupavan la imaginació de nostre monomaniach; era inútil buscarli conversa duradera si pel mitj no hi havia alguna papallona ó escarbat; enemich de tota discussió que no fos en aytal terreny, jamay se lograva interessarlo en altres assumptos; son tema era sempre 'l regne animal y encara concretat á certas especies inferiors.

Las pocas vegadas que se 'l trobava pel carrer anava distret, sols abstret en las coleccions que devía rebre ó enviar aquella setmana á algun altre colega *sebeta* com ell.

—¿Ahont va, don Ventura?

—Ah... ola... dispensi, no me 'n havia adonat. Vaig á donar una volteta per fora.—

Ja se sabia: si era l' estiu, per pendre la fresca, y si era l' hivern per pendre 'l sol, invariablement don Ventura quan tenía algunas horas sobreras dirigía sos passeigs per las aforas de Barcelona. No li desagradava trobar algun amich desenfeynat que 'l seguís en sas petitas excursions, especialment si

aquest era curiós y atent á las explicacions que 'l naturalista donava en presencia d' algun exemplar. En aquest cas sa verbotat no tenia límits, mes si se 'l distreya y la conversa 's feya recaure en altre cosa, llavors callava y sols re ponía ab monosílabs.

Un día ab ell, ben cert que no 's perdía; al contrari, era profitós baix lo punt de vista instructiu, perque don Ventura era una *historia natural* oberta sempre.

En la butxaca del infern hi portava la capseta cassadora, que 'n deya ell, y era ni més ni menos que un estoig de dómino, ab la variant d' esser més plana y tenir en lo fons un cristall pel que 's dominava tot l' interior. Aquest aparell, un petit frasquet d' amoniach (de molta utilitat en cas de picada d' insecte verinós) y una *lente* d' augment, era 'l equipo ab que s' armava don Ventura en la més petita de sas excursions.

Ja en lo camp, ho era per ell d' experiencias cualsevo', y pocas vegadas tornava á sa casa sense cassera. Si no anava sol y 'l company li permetia fer cátedra de *zoología*, son entusiasme no arribava á distréurel dels insectes que apareixían pel terror ó que zumzavan per son costat. Aquestas vibracions produhidas per las petitas alas dels animalets, eran tant justament percebudas per don Ventura, que coneixia per ellas la familia, género y molts cops especie á que pertanyia l' volador.

Devegadas en lo punt més interessant de sa peroració s' aturava, apreia ab los dits extrems de la má esquerra sas ulleras com pera focar millor la bestioleta que volant passava per la vora, y després d' haverla seguida ab la vista un moment ab atenció, gravement deya interrompent la conversa: —*Culex pipiens*—si tal era, ab lo qual semblava donar una satisfacció al mosquit que despreciava pera sas colleccions. Satisfet, tornava a rependre sas retóricas maniosas, fins que totduna bruscament abandonava 'l company mentres treya de la butxaca la cassadora que acostava cautelosament al insecte ajupinise ó esitirantse, prenent totas las posicions imaginables ó extravagants que fossin precisas pera lograr que quedés en la part baixa de la capsa sense que 'l animalet n' hagués esment; després de lo qual feya corre la tapa horitzontalment y ab cuidado per no malmétrel no parava fins que 'l veyá presoner.

Llavors ab alegría de noy se 'l mirava y remirava y totseguit ne feya sa historia, acabant per classificarlo:

—*Cimex lectularius*. Es una raresa trobarlos en aquesta hora, perque 'ls agrada més la nit. Mírisseu, veu?

—Me sembla que n' he vist molts pe s boscos.

—Sí, ja 'l tinch repetit, pero servirà pels cambis.—

Y don Ventura 'l guaidava per atravessar-lo ab la agulla fatal tojüst arrivés á casa.

Després con inuava sos parlaments sobre insectes, repetint las maniobras mentadas quan la ocasió s presentava pera fer-se ab més exemplars; y si son acompanyant li havia sigut fidel y atent, li corresponia ab la confiança d' ensenyarli totes sas coleccions, cas d' esser la amisiat fresca ó be mostrarli 'ls últims exemplars si era antiga. Pero sempre al convidar no oblidava may de dir al despedirse:

—A las quatre l' espero, seni? Pero recordis de no venir ab la canalla.

* * *

Quan vaig ser convidat á visitar sas coleccions, era l' acon-teixement de la casa una aranya que don Ventura havia rebut feya poch de lluny paraje, y rebia ab agrado als amichs y amateurs que 'l felicitavan per la adquisició verdaderament notable.

Després d' un minucios exámen per la reixeta de la porta, se m'introduhí. Aquesta inspeccio era ordenada per don Ventura á fi d' observar si 'l visitant anava ab alguna criatura, en quin cas era inútil véurel; sempre estava ausent. La mania contra la canalla li prevenia d' una malitèia que n' experimentá en la que 'n sofrí la perda de més de cinquanta exemplars; ell volia gent gran y encara curts de diis.

Don Ventura 'm rebé ab sa habitual basta de fil fins als peus, que 's convertia en biava de tarians al hivern. Son despaig era un verda er niu d' insectes en preparació pera conservar y ordenar. Ajudat de sa germana, onca com ell y ja més que *jamona* 's passava 'l naturalista la vida en aqueil recó de casa enfilant insectes pel cos, fixantlos en taps de suro, adressant alas y antenas, donant barnissos de consistència y observant y estudiant l' especie rara que queya a sas mans. Tota sa forsa, tota sa imaginació y tota sa paciència, la gastá

en reunir y arxivar una inmensa cantitat d'animalets que, acondicionats en quadros de fondaria a propòsit y resguardats per un vidre, omplíen gayrebé tots los panys de paret de la casa. Ordenats per classes, subclasses, gèneros, especies, etcétera, los tenia á la vista pera sa contemplació, y al ter de ciclerone gosava com si relatés fets històrichs de sa propia familia.

Ell anava mostrant per gradació lo més important y allunyava al visitador de lo que 's reservava pel final, com en los espectacles l'apoteosis. Per aixó al tenirho tot repassat, fregantse las mans ab certa calma y somrihent d'un modo protector:

—Ara veurém las últimas curiositats rebudas—deya, y en diferents quadros de midas irregulars á las altrás, que guardava en habitació á part, anava ensenyant encara aislats los exemplars que més tart debíen trobar companyia.

—Ja no li falta més que la nota de sensació. No la ensenyo á gayre gent (sino á tothom que 'l visitava), porque molts agafan set. M'ha costat, pero al últim l'he lograt. Es la *Migale avicularia*. Pera possehirla 'm costá quedarme escurat gayre be de *Lepidopteros* y d'afegirhi encara metàlich; mes m'envaneixo d'esser l'únich que la té á Espanya. L'animalet s'ho val.—Y tragué de dintre un armari una capsa quadrada voltada de cotó fluix, que retirat cuydadosament, deixá veure 'l cristall que servia de tapa al estoig, per quin podia contemplarse la *Migale avicularia*.

Don Ventura se la mirava ab més curiositat que jo, y potser aquell dia era la centéssima volta que ho feya; armat de la lente semblava volguerli contar los pels de que estava plé son cós. Tant vanitosot estava de tal adquisició, que vaig creure prudent alabarli pera fermhi benvolguer.

—Oh, sí: es un exemplar hermós—digué tornántsel á remirar.

Ja ho crech si era hermós, en ma vida he vist bestia més repugnant. Era una aranya de proporcions horrorosas, curta de potas y grandíssima de cós; tota ella anava vestida d'un pel color d'esca, sos palps semblavan antenas y de segur que aquell animal al trasladarse havia de fer soroll.

—No 's manté pas de moscas aquesta. Fabrica fils quin diámetro gayre be 's podría amidar, y cassa fins als aucellets.

A mí quan més deya més repulsiva se 'm feya la célebre *Migale avicularia*.

—Es sumament exposat tocarlas, perque segons se creu, son verinosas en alt grau!

Vaig esser jo qui vaig tenir de dirli «prou aranya», perque del contrari encara n' estaria fent lo panegírich.

* * *

Ja m' havia despedit d' ell y sa germana y tenia 'l cancell obert, quan me digué:

—M' he descuydat de mostrarli la *petita*.

—Alguna altre *Migale avicularia*?—vaig fer.

—No senyor. Una *Aranea doméstica* domesticada.—

Atravessàrem de nou son despaig, sortint á un terradet que hi havia á peu plá. Com estavam en plé Juliol y 'l sol hi batia de fort, don Ventura prengué y obrí una sombrilla que tenia arrimada al balcó, la qual me demostrá las repetidas visites que debía fer á la *petita*.

Al fons del terrat y entre la paret y un tancat de fusta que havia servit de galliner, s' hi havia acomodat una aranya que á judicar per las telas no era tan *petita* com don Ventura l' anomenava. Aquella bestiola tingué un felís instint en deixar-se caure á casa un naturalista. Desde l' hora que se 'n va adonar privá de passar l' escombra fins per la vora, y fou la mimada y 'l passa-temps de nostre home. Era bo véurel resistent aquell sol aplomat ab la sombrilla oberta en una má y la lente en l' altre, acotat, espiant lo més petit mohiment de l' aranya. En aquesta posa 'm semblá que s' hi havia adormit y de segur que ja ni 's recordava de mí, per quin motiu vaig estossegar pera que m' acabés aquella soleyada que feya rato m' encenia la esquena.

—No vol sortir avuy; es estrany, perque altres cops sols al ferli vibrar la tela ja 'm guayta. Ja la farém aixiribir... vuy que la vegi.

Y totduna, com si fos presa de mal estrany, se tombá en rodó y comensá á brassejar semblant barallarse ab lo vent. Jo me 'l mirava sorprés, quan dos bordegassos, eixint per la finestra d' un pis superior (que l' ocupava un taller de capsería), á grans crits, com ho fan sempre aquesta canalla sense

educació.—Lo boig ja balla,—exclamavan—lo boig ja balla; porteu-li aygua que deu tenir set...—

Pero don Ventura res; continuant la dansa. Ni s'ocupava dels xavals desvergonyits, ni de mí que no 'm podia aturar lo riure al veure un senyor tan grave fer aquells equilibris pera agafar una mosca al vol, trevall á que 's devia dedicar més d' un cop per lo previnguts que estavan los xicots del taller.

—Ja n' hi ha una—digué ab tó victoriós, y totesguit la deixá caure ab cuydado en la xarxa de la *petita*. Mes aquesta continuava quieta, y, mentrestant, los bordegassos de la finestra seguían ab la brometa.

—Ey, senyor... miri que 'l paraygua no li tapa 'l sol... ¿Que no balla més? *Que baile...* Senyor, que la bata li arrossega!—

Jo estava avergonyit y rialler alhora. Don Ventura com si sentís ploure. Després de cerciorarse que per aquella vegada l' aranya l' havia de fer quedar poch ayrós devant meu, exclamá encarántsem:

—Aixó es que aquesta bestiola 's prepara per cambiar la pell. ¡Quina felís coincidencia!—digué tot satisfet,—me sembla que 'l fenómeno no pot tardar; hauré de dedicarli algún ratet més. Ho sento per vosté que no ha pogut veure l' únich exemplar viu de la colecció. En fi... quan torni un altre dia.

—Sí, sí,—vaig contestarli tot despedintme, al temps que 'l més ganapia dels xicots, al veure desapareixer á don Ventura, repetía per centéssima volta aquella graciosa paraula:

—Deuli aygua.—

* * *

Quan hi vaig tornar, tres mesos després, era la curiositat palpitant lo *Scorpio occitanus*, especie no coneguda á Europa, animal repulsiu á l' altura de la *Migale Avicularia* que ja formava al costat d' altres de sa familia, havent perdut l' interès de novetat que llavors tenia.

Lo naturalista 'm feu una llarga historia en presencia del nou *Scorpio* y torná á presentarme sas coleccions sempre augmentant.

Després me vaig recordar de la *petita* y vaig demanarli per

ella, á quina pregunta apretá 'ls punys brillantli 'ls ulls de coratge. May l' havia vist d' aquell modo.

La seva germana m' explicá lo que ab l' aranya havia passat, perque ell se posava tan furiós quan se 'n parlava que preferia no ferne memoria á fi de no recordar un succés que tenia anotat com á grossa contrarietat en sa carrera d' investigació.

Desde que don Ventura veje que s' aproximava 'l dia de la muda de sa *petita*, sas visitas al terrat foren més freqüents, y sa inspecció més minuciosa. Esperava l' hora ab verdader frenesí. La mala canalla del taller no parava en sas burlas al *boig* (com li deyan) y, vist que de sas paraulas no 'n feya 'l naturalista cap cas, passaren un dia á vías de fet, deixantli caure aplomat mi-j mahó que li esbotzá la sombrilla, li obrí ab lo tanto una ferida á la munyeca esquerra, y de retop feu caure 'l montant en que s' apoyava l' aranya, anant tot á terra y destruhint son cau.

Al veure semblant desgracia, 'l naturalista llensá un crit esgarriós de malicia y dolor alhora. Com si hagués perdut lo judici 's desfogá en impropis, y á grans veus cridava illadres! ¡ajudéume! sense saber lo que 's deya. Fins que hi hagué claror de dia, buscá afanyós pel terrat son exemplar perdut. Sols després se deixá curar la ferida, y al ficarse al llit tingué un fort atach nerviós que li durá més d' una hora.

—Sols lo recordo en un estat aixís,—me deya sa germana —lo dia en que aquellas criaturas feren de las sevas en sas colleccions. May se queixa de la ferida de quinas resultas ne portá la má embolicada més de tres setmanas; pero la pérdua de la *petita* en lo just moment de la muda que volia presenciar, may la perdonará á aquells bordegassots. Desde llavors no s' ha acostat més al terrat pera res.

Per aixó don Ventura persistia encara més en refusar las visitas que hi anessin ab quitxalla. Ell un dia m' ho digué.

—No m' he casat perque 'ls homes naixém xichs; si al sortir de nostras mares tinguessim solzament una mica de bon instint no hauria sigut dels últims.

—Mes aixís renuncia á la familia.

—Aquesta es ma familia,—digué senyalantme aquella llarga exposició d' animalets de totas classes. A aquestos he dirigit totas mas ilusions y manyaguerias y no m' han donat un sol

disgust. Per aixó 'ls recato y 'ls he fet lo sacrifici de mon celi-
bat. May hauria perdonat la má profaua d' un fill meu que 'ls
hagués atormentat.

Lo goig més noble, més gran que pot possehir un home,
la constitució de familia que perpetuhi son nom, l' havia re-
nunciat per emborratxarse en sas... aficions.

M. URGELLÈS

UN PECADOR Á LA VERGE DELS DOLORS

Deixáume á vostras plantas ¡oh dolsa Mare mia!
comptar las amarguras que agreujan lo meu cor:
regar ab plor dolcíssim eix camaril voldría
tot repassant ma vida de pobre pecador.

Mes ¡ay! los ulls alsantne contemplo ennuvolada
la cara més hermosa que 'l cel ha modelat,
y sobre lo vestit negre, Reyna martiritzada,
veig surten set espasas del vostre Cor sagrat.

Y en mitj de vostres brassos oberts per sostenirlo
descansa plé de llagas lo cos del bon Jesús,
voltat d'àngels que baixan del cel á compadirlo
plorant la vil duresa d' eix pecador ilús.

La trista recordansa de tantas agonías
que al vostre cor de Mare causaren mos pecats
castiga ab greus fibladas mos vicis y follías
donant dins ma consciencia rosechs may acabats.

Jo vaig teixir de culpas la penetrant corona
que horriblement travessa lo front del Salvador:
si á voltas li arrencava, teixía una segona
la nova recayguda, doblant lo seu dolor.

Fill meu, ¿per qué 't fereixes?—me déyau amorosa,
donant truchs á la porta d' eix cor empedrehit:
y jo, rebutjant sempre la veu tan carinyosa,
tapava mas orelles del vici ab lo brugit.

¡Malmetre d' aquest modo lo vostre cor de Mare
clavantli cada dia lo clau d' un nou dolor!
Sentint las vostras queixas ¿resistiría encara?
mos ulls ¿per qué no esclatan en amarguíssim plor?

Lo pes de tantas culpas m' enfonza en la tristesa,
ofegan mas paraulas la pena y lo neguit.
¡Donáu-me una mirada! deixant de nou encesa
la llum de la esperansa que alenti mon esprit.

Perdó, perdó reclamo, joh Verge adolorida!
tanqueu ab vostra planta la gola del infern;
¡salvá-me del abisme!, plorant un fill vos crida,
no permetáu que sia tió del foch etern.

Mas llágrimas recullen las vostras mans divinas
com perlas escupidas pel mar del meu dolor
á mí vingan las penas, los claus y las espinas,
travessin las espasas de part á part mon cor.

Del sant perdó penyora que 'l cel per vos m' envía
dignáu-vos allargarme, María, vostra má:
al bon Jesús dihéuli que 'l pródich que 's perdía
tornat ara als seus brassos may més lo deixarà.

De caritat novella sentint las alenadas
s' aixamplan mas entranyas, respiro ab llibertat;
d' esclau tinch las cadenas dítxosament trencadas
y un llas d' amor suavíssim ab Deu m' ha relligat.

La santa escalforeta de vostre Cor rebuda
ab flama misteriosa encén lo meu esprit,
y creix ab tal ardencia que no trobant cabuda
de goig batent las alas, vol esbotzar mon pit.

¡Qué trist fora recaure dins la mortal fanguera
hont llarga temporada visquí tan enfonzat!
No permetáu, María, que inmunda polsaguera
taquí de nou l' estola que ab sanch s' ha blanquejat.

Avans d' esgarriarme per lo camí que 'm resta
bebent de nou lo cálzer d' enmatzinadas flors,
voldria ¡dolsa Mare! vingúes la mort ben presta,
morint baix vostre manto de Verge dels Dolors.

LLUÍS M.^a DE VALLS

EN LO FOSSAR

Cada jorn, mare estimada,
parlo ab tú al ser mitja nit:
la teva ombra venerada
se 'm presenta als peus del llit.

Quan me sent que trist sospiro,
vers á mí se va atansant,
y sos tristos ulls oviro
fit á fit llagrimellant.

Encar que res no li diga,
penetra al fons de mon cor,
y es que la tristesa amiga
li fa esment de mon dolor.

Ma rialla á flor de llavi
no la pot may enganyar;
ans que de somriure acabi
ja comensa ella á plorar.

¡Ab quin goig, ombra estimada,
la nit passo sens dormí,
fins que la primera ullada
de claró envia 'l matí!

Allavors ¡quina tristesa
que 'm fa 'l sol tan resplendent!
lo brugit quina feresal
quin esglay tota la gent!

Ab lo cor ple de recansa
la veig de ma cambra eixir,
y fugint de l' anyoransa
jo me 'n vinch al cementir.

D' esma 'm paro enfront la fossa
hont un jorn te vaig deixar,
y ma pensa carinyosa
totseguít t' hi ve á trobar.

Se 'n queda tota arraulida
al fons, en estret recó,
com llambrich que té aborrida
de la llum la resplandó.

* * *

Avuy he fet obrí 'l ninxo
que no s' ha obert tants anys ha,
y al fons de la freda ossera
claró y ulls junts s' hi han ficat.

Lo fons d' esta negra gola
no 'm fa feredat ni esglay:
com s' ha dragat los qu' estimo,
per aixó sempre m' atrau.

Veig revoltas las despullas
dels que may puch oblidar,
manyochs de robas podridas,
fustas y ossos barrejat.

Los llambrichs ixen defora
atrets per la claretat:
tanta es la bellugadissa,
que la cara haig de girar.

Quin será 'l cap de la mare?
quin será 'l de mon germá?
quin pot sé 'l de la pobra é via?
iquí ho pogués endevinar!

¡Cóm fe' un bes al de la mare,
si 'ls tres son si fa ó no fa!
Tots las concas sense ninas,
tots la boca un esboranch.

Pera ferli be ab certesa
ne faig un á cada cap.
Ara, comenseu, paleta,
comenseu á aparedar.

No hi deixeu, bon home, escletxas
al rejols qu' aneu posant:
vull que 'ls besos resten dintre
per tota una eternitat.

* * *

Totas las fossas obertas;
la terra tota un fossar;
rastre en lloch de petja humana,
arreu fosca y feredat.

No 's veu creuar ni una aucella
per tot l' ample del espay:
ni una flo' en lloch, ni una planta,
ni un trist arbre per senyal.

S' han aplanat las montanyas,
s' han esfondrat las ciutats,
los rius han eixit de mare
y la mar s' ha congelat.

Es un planeta sens vida
que en lo buyt va rodolant;
gel tot ell, tot ell tenebras,
tot tristesa y soletat.

Per qué jo tot sol hi resto?
per qué Deu m' hi ha abandonat?
¿haurá ja sonada l' hora
y no hauré ohit la senyal?

Jo dormía al fons la fossa
tant á pler, ab tant descans,
que al esclatá 'l terratrémol
de mon son no he despertat.

¿Y hauré de romandre sempre
cego y sol, sens veure hont vaig?
¿y hauré d' está' entre tenebras
per tota una eternitat?

. *

Somniant aixó, nit passada,
de sopte m' he despertat
petant de dents de feresa
y ab los cabells erissats.

Ab la pell esborronada
deixo 'l llit á peu descals,
y, tremolant com la fulla,
obro 'l balcó bat á bat.

La llum del jorn dins ma cambra
s' aboca, y tot d' un plegat
un raig de sol que, lliscantne
llit amunt, me ve á besar.

Assí entre 'ls que descansen
hi tinch á quants he estimat:
per çó es lo cementiri
la meva casa payral.

Mitj l' altar de la capella
hi ha Jesús en creu clavat
á punt d' abrassá 'ls qu' arriban
y que han mort en ell pensant.

EMILI COCA Y COLLADO

